

Választási kampányok Budapesten, 1920–1939

A korszak Budapestjén hat parlamenti és négy önkormányzati (törvényhatósági) választást tartottak, titkos és – egy kivétellel – pártlistás szavazással. Bár a fővárosi politikában a nagy irányzatok képviselői végig jelen voltak 1920 után, a nem demokratikus politikai rendszerben sem az országos, sem a helyi választások nem voltak szabadok a korlátozott választójog, de főleg a hatalmon lévő jobboldali kurzus leválthatatlansága miatt.

A választási kampány a korszak egészét tekintve korlátozott volt. Az első, 1920-as választásokra még egy olyan időszakban került sor, amikor a törvényesség hiánya, az önkény és a fehérterror jelentős szerepet játszott, és hivatalos volt a cenzúra. A fővárosban a kereszténypártiak és a szociáldemokraták küzdelme indult meg, kiemelten a női választók megnyeréséért, akik először választhattak a különböző pártállású jelöltek között. Tíz nappal a választások előtt azonban a szociáldemokraták bojkottot hirdettek a korlátozott szabadságjogok, illetve a pártjukat és főleg tagjaikat sújtó megtorlások miatt. Miután a szavazás kötelező volt, támogatóikat érvénytelen szavazásra vagy helyi szinten más ellenzéki, liberális jelöltek támogatására szólították fel.

Az 1920-as évek elején került sor a legélesebb kampányokra, az újságok nagyarányú plakátharcáról, új eszközökről, összességében „amerikai” típusú kampányról írtak. 1920-ban meglepetést keltett a „szendvicsemler” megjelenése, aki a magán viselt táblákon reklámozta a jelöltek nevét vagy az adott párt jelszavát. 1922-ben a sajtótudósítások szerint a számos kisebb-nagyobb párt újabb és újabb „trükkökkel” próbálkozott: az egyikük a Puskás Tivadar-féle telefonhírmondóban tartott felolvasást a jelöltjeiről és „propagandafilm” készített (amit a rendőrség betiltott), míg mások arra kértek engedélyt, hogy „a főváros négy legforgalmasabb helyén öt emelet magasságból a körutak aszfaltúttestére vetíthessék váltakozó színben csatariadójukat”. A fővárosi hirdetővállalat szerint 1922-ben több mint másfél millió plakátot ragasztottak ki, és ebből hiányoznak a plakátozást önállóan, önkéntesekkel megszervező szociáldemokrata párt adatai. A falragaszok többségükben a magánházak falaira kerültek ki, miután jogszabály tiltotta templomok, iskolák és középületek ilyen célú igénybevételét. Ehhez a választáshoz kötődik a kor legsúlyosabb politikai terrorakciója: egy szélsőjobboldali csoport bombát robbantott egy liberális pártvacsorán, amely több halálos áldozattal és számos sebesülttel járt. Az igazi célpontok a pártvezetők – Vázsonyi Vilmos és Rassay Károly – lettek volna, de ők késtek, így az „idő előtti” robbanás miatt az akció végül is „sikertelen” volt.

Szintén komoly, de már nem véres versengés folyt az 1925-ös önkormányzati („községi”) választáson, akkor már két nagy tábor, a kereszténypártiak, illetve a közös ellenzéki listát állító liberális és szociáldemokrata erők között. Küzdelmük tétje látszólag a főváros vezetése volt, azonban hiába szerezte meg az ellenzék a szavazatok több mint felét, a törvénybe foglalt „korrekcióknak” köszönhetően a jobboldal – antidemokratikus módon – megőrizte a főváros vezetését.

Ezt követően viszont a hatalom minden szinten korlátozta a kampányokat. Előrehozott választásokkal és a szavazás időpontjának késői kitűzésével

biztosították a minél rövidebb kampányidőszakot. Ráadásul létezett a kampánycsend intézménye, az úgynevezett választási előtti néma hét: eleinte a kormányzattól függő közigazgatás gyakorlatában (azaz abban az időszakban már nem engedélyezték a választási gyűléseket), majd az 1939-es választáson már általánosan, törvényben előírva. Így a mindössze két–három hetes kampányidőszakok alatt kellett a pártoknak jelölteket állítaniuk, ajánlásokat gyűjteniük és azokat elfogadtatniuk, valamint a potenciális választóikat meggyőzniük.

A politikai gyűléseket a rendőrségen be kellett jelenteni, amely azok magtartását bizonyos okokra hivatkozva megtilthatta; engedélyezés esetén pedig a kiküldött hatósági közeg a gyűlést felügyelte, korlátozhatta és akár fel is oszlathatta.

A pártok csak előzetesen engedélyezett, „tárgyilagos tudnivalókat” tartalmazó plakátokat és röpcédulákat terjeszthettek, ahogy a gyűléseikre szóló meghívóikon is csak az alapinformációk (hely, idő, szónokok, jelöltek) szerepelhettek – más szöveg és különösen ábra, kép nem. A lényegében csak hirdetmény típusú anyagokat megtűrő, igen szigorú szabályozást azonban a fennmaradt választási plakátok tanúsága szerint nem tartották be teljes mértékben. 1939-ben, a korszak utolsó választásán a néma hét intézménye a plakátokra is vonatkozott: ekkor nemcsak újak kiragasztása volt tilos, de a választási előtti vasárnap este a régieket is eltávolították a házfelügyelőkkel.

Már 1920-ban törekedtek a választások korábbi, karneváli jellegének megszüntetésére: az egész kampányidőszakban tilos volt a különböző zászlók használata, kitűzése, ahogy választási körmeneteket sem lehetett tartani. Hasonlóan a választás rendjének fenntartását szolgálta az alkoholtilalom is: választást megelőző napon este hat órától a szavazás lezárásáig tilos volt szeszes italt árusítani, kiosztani vagy egyéb módon forgalomba hozni.